

“Fer una llei de memòria històrica és un error”

Gabriel Jackson (Nova York, 1921) és historiador especialitzat en Espanya moderna i Europa. És la màxima autoritat nord-americana sobre la República i la Guerra Civil. Recomana un dels seus llibres, ‘Civilización y barbarie en la Europa del siglo XX’ (Planeta, 2004). Viu a Barcelona, i participarà en la Comissió de la Veritat, que es presenta a València el 10 de febrer.

Un dels eixos de la Comissió de la Veritat, una iniciativa capdavantera que es posarà en marxa a València, és l’anàlisi de la petjada que ha deixat en la societat actual la repressió franquista. Què en queda, d’aquest passat?

—Franco va morir el 1975 i tenim una Constitució des del 1978. Tot i així, fins fa ben poc, la gent encara tenia por de parlar amb franquesa del passat. M’ha sorprès molt que hagin hagut de passar trenta anys perquè la població tingui prou confiança per parlar del passat,

perquè ens trobem en un país democràtic. Però malauradament encara hi ha molts silencis.

—Certs sectors de la societat i de la classe política no estan interessats a treure a la llum la veritat de la repressió franquista.

—És veritat, i aquest és un dels resultats dolents de trenta-nou anys de dictadura, que els sentiments i les emocions reprimides durant tantes dècades fan que ara hi hagi una discussió molt més apassionada del normal, si ho comparem, per exemple, amb la que hi hagué a França sobre l’ocupació durant la Segona Guerra Mundial. S’ha pagat un preu molt elevat per una dictadura tan llarga.

—En altres països s’han dut a terme experiències similars a la que pretén ser la Comissió de la Veritat. El resultat que s’està obtenint és prou satisfactori?

—Hi ha moltes dificultats, però potser és més fàcil que a Espanya, perquè les dictadures a Llatinoamèrica no han durat tant de temps com la franquista, no més superada per Stalin.

—Hi ha el perill que a l’estat espanyol es poguessin repetir errors del passat franquista?

—El context mundial en què es va

Al capdavant de la investigació

Quan es parla de la Guerra Civil i del franquisme, de seguida afloren a la nostra memòria els noms d’historiadors que han dedicat la seua carrera a la investigació d’aquest període recent. Noms com el de Gabriel Jackson, Josep Fontana o Josep-Lluís Barona són coneguts, i reconeguts, pel seu domini en aquest camp. I, tanmateix, sembla que la seua feina mai acaba, que sempre queden fets per aclarir i veritats que il·luminar. Ells, i molts altres, sota la direcció de l’eminent Paul Preston, encapçalen l’equip de treball que dirigirà la investigació històrica d’aquesta Comissió de la Veritat.

■ **Paul Preston** (Liverpool, 1946). Doctor en Història per la Universitat

d’Oxford, Preston és conegut, no només per les seues diverses obres sobre història contemporània espanyola, sinó també, i sobretot, per haver estat biògraf

de Franco. Preston ha estudiat intensament la Segona República, la Guerra Civil, el franquisme i la transició i ha estat assessor del Consell d’Europa per a l’elaboració de la recomanació que aquesta va fer al Govern espanyol de crear una Comissió de la Veritat. Ell és el director de l’equip de recerca històrica que constitueix l’espina dorsal d’aquesta comissió, que no naix sota els auspicis del Govern, però que

■ **Josep Fontana** (Barcelona, 1931). Doctor en Filosofia i Lletres, secció d’Història, per la Universitat de Barcelona, és un dels historiadors de major

prestigi, no sols a Catalunya, sinó també a tot l’estat. Fontana dirigeix l’Institut d’Història Vicens Vives de la Universitat Pompeu Fabra, on va impartir classes d’Introducció a la Història. Ha estat docent a les principals universitats dels Països Catalans i ha col·laborat en diverses publicacions periòdiques. La Comissió de la Veritat no podia obviar de cap manera ni el seu nom ni la seua experiència.

sí que s’acull a l’esperit de la recomanació internacional.

produir la Guerra Civil és gairebé impossible que es repeteixi, amb una depressió a gran escala i una agressió de les potències feixistes. Però, psicològicament, el context no ha canviat gaire. Jo tinc la sensació, parlant amb els meus amics d'esquerra i amb allò que llegeixo i escolto als mitjans de comunicació, que l'emoció feroç, podríem dir no civilitzada, encara és molt forta. I això afecta la vida política del país, com ho demostra el fet que el PP no col·labori gens amb el Govern del PSOE. Aquestes emocions franquistes no són de sentit comú en una societat democràtica com la que tenim avui.

—Li sembla lògic que a l'estat espanyol alguns partits que es declaren obertament franquistes es puguin presentar a les eleccions, i en canvi, que Batasuna no ho pugui fer perquè li ho prohibeix la llei de partits?

—És lògic que en una societat democràtica es permeti l'expressió de totes les opcions polítiques, sempre que renunciïn a les amenaces i a la violència. No és estrany que els sentiments falangistes existeixin.

—I el fet que la Fundació Francisco Franco continuï rebent subvencions estatals entra dins d'aquesta normalitat?

JOSÉ PELAY

—A mi, que vinc de fora, em sembla lamentable que avui dia la família d'un dictador rebi ajudes públiques del Govern.

—La llei de la memòria històrica espanyola recentment aprovada ha estat criticada tant per la dreta com per algunes formacions d'esquerra, els uns per excessiva i els altres per insuficient. Quina opinió en té vostè?

—Fer una llei de memòria històrica és un error, perquè la memòria és molt subjectiva i personal. El més important és conèixer la veritat, comparar totes les versions i disposar de documentació que sustenti aquesta veritat. Una llei només genera confusió i oportunisme polític. Cal fer una investigació a fons, i després publicar-ne els resultats i ensenyar-los a les escoles.

■ **Josep Lluís Barona** (València, 1955). És doctor en medicina i catedràtic d'Història de la Ciència en la Universitat de València. Ha treballat en l'Organització Mundial de la Salut i ha exercit nombrosos càrrecs al si de la Universitat de València, on actualment imparteix docència. Des del 2003 és professor convidat de la Unitat d'Història de la Medicina d'Oxford i des del 2007, del Rokkan Institut de la Universitat de Bergen, a Noruega. Les seues principals línies de recerca se centren en la sanitat contemporània, una especialitat sobre la qual ha publicat una vintena de llibres i més de dos-cents articles en revistes nacionals i internacionals.

■ **Pelai Pagès** (Sant Pere Pescador, Alt Empordà, 1949). Doctor en història i professor d'Història Contemporània en la Universitat de Barcelona, Pelai Pagès

és un treballador incansable. Publica habitualment en la revista EL TEMPS; durant tres anys fou, a més, responsable del seu suplement d'història, i darrerament ha coordinat la sèrie de fascicles sobre guerra, franquisme i transició. Combina les classes amb la direcció de la revista internacional sobre la Guerra Civil *Ebre 38* i és autor de nombroses publicacions centrades també en aquest període. Imprescindible, si més no.

■ **Àngel Beneito Lloris** és professor a l'IES Andreu Sempre del seu po-

ble natal, Alcoi. Doctorat en Història; actualment treballa en les causes criminals incoades als republicans d'Alcoi en acabar la guerra. Un dels seus estudis més destacats ha estat el realitzat sobre l'Hospital Suec Noruec de la seua ciutat, que es plasmà en un documental, *Corones de vida*, i un llibre *L'Hospital Suec Noruec d'Alcoi durant la Guerra Civil espanyola*. Això li ha permès recuperar els llaços d'amistat i solidaritat que unien el poble escandinau amb l'alcoià i, de fet, si no pot estar present a l'acte de constitució de la Comissió és, justament, perquè estarà de viatge a Estocolm!

■ **Albert Girona** és doctor en Història per la Universitat de València i Professor titular d'Història Contemporània. Les seues investigacions s'han centrat en la Segona República i la Guerra Civil, l'estudi del valencianis-

—Les administracions aposten veritablement per treure a la llum tota la veritat sobre la repressió franquista, més enllà de la llei que s'ha aprovat?

—No, en absolut, perquè a l'estat espanyol no hi ha sentit de la història. És molt estrany que un polític espanyol s'interessi per tenir una biblioteca i arxius sobre la història del país. A França o als Estats Units, en canvi, hi ha una gran cultura històrica tant en la societat civil com en la classe política. A Espanya, la història està molt poc valorada, i això es veu a les universitats, que valoren molt els màsters en administració d'empreses però deixen de banda les ciències socials i les humanitats.

—Quines investigacions són prioritàries, al seu parer, per restablir la veritat del període franquista?

—En general, la història local. El que va passar a Madrid, Barcelona o València és força conegut, però desconexem el que va succeir en les petites poblacions. Les condicions en què es va viure tot el franquisme van ser força diferents en cada àmbit local, i val la pena entrar-hi a fons perquè queden moltes coses per descobrir.

—En el cas dels Països Catalans, a tots els components de repressió se li va sumar el de la llengua. Aquest atac

“Seria necessari, per la dignitat de la nació, anul·lar els judicis franquistes amb una declaració general”

a la llengua catalana va endurir encara més la repressió respecte a altres territoris de l'estat?

—La llengua era un dels objectius principals de la repressió, però crec que hi ha una exageració quan s'insisteix a dir que catalans i bascos van patir més la repressió que la resta de ciutadans. Doncs no és veritat, Franco va ser igual de dolent amb tots, al marge de la llengua que parlessin.

—El punt més controvertit de la llei de memòria històrica és que restitueix moralment els afectats, però no jurídicament, ja que no anul·la els sumaris sumaríssims que va fer Franco. És un pas necessari que s'hauria de fer?

—Crec que seria necessari per a la dignitat de la nació espanyola —perdoni

que utilitzi aquest concepte en aquesta revista— anul·lar els judicis de l'època franquista amb una declaració general. No hi ha una altra manera de fer-ho, perquè una investigació de cada cas seria impossible tècnicament. N'hi ha prou amb el reconeixement que tots aquells judicis polítics eren il·legals.

—Hi ha gaires diferències entre el PP i el PSOE, pel que fa al tractament del passat franquista?

—El PSOE és molt més obert i tolerant amb els matisos que no pas el Partit Popular, i pel que fa al tractament del passat i del present, la diferència és evident.

—Abans vostè comentava que en la societat actual encara queden sentiments generats durant el franquisme. Políticament, també sobreviuran alguns personatges amb passat no democràtic. Són més dels que pensem o coneixem?

—Espero que la seva presència sigui residual i que perdin força. El xoc de perdre les eleccions després de l'11-M ha exagerat les emocions negatives dins del PP, ja comencen a veure que no té sentit mantenir vives certes posicions.

Gemma Aguilera

me polític i cultural i en l'anàlisi organitzativa i corporativa de la burgesia valenciana del primer terç del segle XX, els resultats dels quals

ha publicat en diversos llibres i nombrosos articles en revistes especialitzades.

■ **Josep Miquel Santacreu** (1959) desenvolupa la seua tasca docent al Departament d'Humanitats Contemporànies de la Universitat d'Alacant. Doctorat en Filosofia i Lletres per aquest mateix centre, Santacreu ha estat autor d'un bon grapat de llibres sobre la guerra i el franquisme, aprofundint, especialment, en l'impacte d'aquests períodes sobre l'àmbit econòmic del País Valencià.

■ **Josep Bernabeu** és doctor en Medicina i des del 2001 ocupa una plaça de catedràtic d'Història de la Ciència a la Universitat d'Alacant, on també exerceix com a director del Programa de Doctorat de Salut Pública. Entre els materials que ha publicat destaquen les seues contribucions al camp de la comunicació científica. Ha desenvolupat diverses línies d'investigació, entre les quals destaquen els estudis d'història de la salut pública, d'epidemiologia d'història a l'exili i d'història de la salut laboral.

■ **Ricard Camil Torres Fabra**, nascut al 1956, Torres Fabra es va llicenciar i posteriorment doctorar en Geografia i Història per la Universitat de València. Ha participat com a ponent en nombroses jornades, assemblees i seminaris sobre temes d'història del segle XX no sols ací, sinó també a

l'estranger. Sol col·laborar amb premsa i revistes de divulgació. A més, ha publicat llibres que estudien la guerra i la repressió, especialment a la comarca valenciana de la Ribera Baixa.

■ **Pasquale Chessa** va nàixer a l'Alguer el 1947. Quan una delegació anà a visitar Francesco Cossiga per convidar-lo a formar part de la Comissió de la Veritat, Chessa hi era present i va decidir immediatament implicar-s'hi. Chessa és periodista —més específicament, sotsdirector de la revista *Panorama*, la primera publicació digital amb denominació d'origen de l'Alguer—, alhora que historiador— imparteix classes d'Història del feixisme a la Universitat della Sapienza de Roma. Seu és el llibre-entrevista amb l'historiador Renzo de Felice, *Rosso e Nero*, sobre la Guerra Civil i l'antifeixisme.